

Oredigerad förhandsversion

Kommittén för barnets rättigheter

Den femtioförsta sessionen

BEHANDLING AV RAPPORTERNA SOM KONVENTIONSSTATERNA ÖVERLÄMNAR
ENLIGT ARTIKEL 44 I BARNKONVENTIONEN

Sammanfattande slutsatser: Sverige

1. Kommittén behandlade Sveriges fjärde periodiska rapport (CRC/C/SWE/4) vid sitt 1403:e respektive 1404:e sammanträde (se CRC/C/SR.1403 och 1404) den 27 maj 2009 och antog vid sitt 1425:e sammanträde den 12 juni 2009 följande sammanfattande slutsatser.

A. Inledning

2. Kommittén välkomnar konventionsstatens fjärde periodiska rapport, vilken följer riktlinjerna för rapportering och innefattar information om den uppföljning som gjorts av kommitténs tidigare rekommendationer (CRC/C/15/Add.248). Kommittén välkomnar de skriftliga svaren (CRC/C/SWE/Q/4/Add.1) på sin lista med frågeställningar, vilka har medgett en bättre förståelse för barnens situation i konventionsstaten.

3. Kommittén uppskattar den uppriktiga och öppna dialogen med regeringens delegation på högsta nivå, vilken har omfattat experter från olika departement.

4. Kommittén påminner konventionsstaten om att dessa rekommendationer ska läsas i förbindelse med de rekommendationer som antogs den 8 juni 2007 i konventionsstatens första rapport till de fakultativa protokollen till barnkonventionen angående barns inblandning i väpnade konflikter (CRC/C/SWE/OPAC/CO/1).

B. Konventionsstatens uppföljande åtgärder och framsteg

5. Kommittén välkomnar ett antal exempel på positiv utveckling under den rapporterade perioden, vilka bland annat innefattar:

- (a) Lagen mot diskriminering som trädde i kraft den 1 januari 2009 gäller även ålder som grund för diskriminering och förbjuder diskriminering inom alla delar av utbildnings-systemet och inrättandet av en ny myndighet, Diskrimineringsombudsmannen, som ska utöva tillsyn över att den nya lagen efterföljs.
- (b) De nya bestämmelser som tillkommit i socialtjänstlagen (2001:453) och i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) i april 2008 för att ytterligare förstärka barns skydd.

- (c) Lagen om utredningar avseende barn som avlidit i anledning av brott m.m. (2007:606) som trädde i kraft den 1 januari 2008.
- (d) Brottsförebyggande rådets (Brå:s) införande 2007 av nya brottskoder för sexualbrott enligt 6 kap. brottsbalken.
- (e) Förändringar i lagstiftningen genomförda den 1 juli 2006 som innebär att ansvaret för ensamkommande minderåriga överförs från Migrationsverket till kommunerna.
- (f) Konventionsstatens antagande och införande av en ny nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna för perioden 2006–2009, i vilken ingår särskilda program för att stödja och säkerställa barns rättigheter, samt tillsättandet i mars 2006 av Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige vilken ska stödja arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i landet.

6. Kommittén uppskattar också att konventionsstaten sedan sin tredje rapport 2005 har ratificerat respektive anslutit sig till bland annat följande:

- (a) det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi, under 2007,
- (b) konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll, under 2008, samt
- (c) det fakultativa protokollet till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, under 2005.

C. Viktigaste problemområden och rekommendationer

1. Allmänna åtgärder för genomförandet (artiklarna 4, 42 och 44.6 i barnkonventionen)

Kommitténs tidigare rekommendationer

7. Kommittén noterar med tillfredsställelse att ett antal frågeställningar och rekommendationer (se CRC/C/15/Add.248) som uttrycktes efter genomgången av den tredje periodiska rapporten (CRC/C/125/Add.1) har behandlats via lagstiftande, administrativa eller andra åtgärder. Däremot beklagar kommittén att ett antal andra frågeställningar och rekommendationer, bland annat de som berör frågor om oberoende övervakning, datainsamling, utbildning i och spridning av konventionen, barn som berövats sin familjemiljö, hälsa och hälsovård, utbildning och sexuellt utnyttjande och människohandel, inte i tillräcklig utsträckning har åtgärdats eller genomförts.

8. Kommittén uppmanar konventionsstaten att göra allt i sin makt för att behandla de punkter i de tidigare rekommendationerna som hittills enbart har blivit delvis genomförda eller inte genomförda alls samt att åtgärda den lista med rekommendationer som ingår i de föreliggande sammanfattande slutsatserna.

Lagstiftning

9. Kommittén noterar konventionsstatens förklaringar – i rapporten och i de skriftliga svaren på listan över frågeställningar – till varför barnkonventionen inte formellt har införlivats i landets lagstiftning, men är bekymrad över den fortlöpande bristen på formellt erkännande av

konventionen som del av svensk lag, vilket kan ha inverkan på de rättigheter som ingår där och på tillämpandet av dessa rättigheter.

10. Kommittén uppmanar konventionsstaten att vidta alla de åtgärder som krävs för att se till att den nationella lagstiftningen bringas i full överensstämmelse med konventionen och rekommenderar att konventionsstaten fortsätter med och förstärker sina insatser för att barnkonventionen formellt ska erkännas som svensk lag. Vidare rekommenderar kommittén att barnkonventionen alltid ska vara rådande i de fall där nationella bestämmelser skiljer sig från den lag som innefattas i konventionen.

Samordning

11. Kommittén välkomnar inrättandet av en övervakande funktion, Barnkonventions-samordningen, inom Regeringskansliet, att det i juni 2005 upprättades ett Barnrättsforum som plattform för en strukturerad dialog mellan regeringen och de enskilda organisationer som arbetar med och för barn samt att man genomför systematiska jämförelser. Inte desto mindre beklagar det kommittén att samordningen och konsekvensen i insatserna för barn på såväl centrala som lokala nivåer är bristfällig. Vidare anser kommittén, trots att den noterar att kommuner och landsting har en hög grad av självstyre, att det är bekymmersamt att det finns stora skillnader mellan de olika kommunerna, landstingen och regionerna vad beträffar genomförandet av barnkonventionen, exempelvis när det gäller nivåer på barnfattigdom, socialtjänstens tillgängliga resurser för riskutsatta barn samt studieresultaten mellan olika skolor och regioner.

12. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten fortsätter att stärka sina insatser för att förbättra samordningen och konsekvensen i arbetet för barnens rätt så att centrala och lokala myndigheter kan samarbeta på ett fullgott sätt och så att barn, föräldrar och enskilda organisationer kan samverka. Kommittén rekommenderar dessutom att konventionsstaten ökar sina insatser för att övervaka och följa upp beslut som fattas på kommun- och landstingsnivå så att man kommer till rätta med de rådande skillnaderna och försäkras sig om genomförandet av barnkonventionen på samtliga nivåer, även genom länsstyrelserna.

Nationell handlingsplan

13. Även om kommittén välkomnar antagandet av en ny nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna (2006–2009), vilken innefattar ett antal åtgärder beträffande barnets rättigheter, beklagar den avsaknaden av en specifik nationell handlingsplan för barns rättigheter.

14. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten antar en övergripande nationell handlingsplan om barns rättigheter och säkerställer att den omfattar barnkonventionens samtliga områden och tar tillbörlig hänsyn till det dokument som antogs av FN:s barntoppmöte 2002: "A World Fit for Children" samt den uppföljande rapporten "A World Fit for Children Plus 5 Declaration".

Oberoende övervakning

15. Kommittén uppskattar de många aktiviteter som företagits av Barnombudsmannen för att realisera barnens rättigheter. Däremot beklagar det kommittén att barn inte kan vända sig med individuella klagomål till ombudsmannen och anser också att det är av vikt att ombudsmannens roll på ett tydligt sätt är fristående från regeringen, i enlighet med FN:s Parisprinciper.

16. Kommittén rekommenderar:

- (a) att konventionsstaten överväger att ge Barnombudsmannen behörighet att utreda individuella klagomål,**
- (b) att Barnombudsmannens årliga rapport presenteras för riksdagen tillsammans med förslag till åtgärder som regeringen kan vidta för att genomföra Barnombudsmannens rekommendationer,**
- (c) att konventionsstaten fortsätter att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att Barnombudsmannen har tillräckliga personella och finansiella resurser för att kunna utöva sitt uppdrag på ett effektivt och oberoende sätt, samt**
- (d) att konventionsstaten förser Barnombudsmannen med det stöd som krävs för att inrätta lokala företrädare i syfte att tillförsäkra alla barn tillgänglighet till ombudsmannen, i synnerhet med tanke på de skillnader som finns i resurser mellan olika landsting och regioner.**

Resurstilldelning

17. Kommittén välkomnar informationen om de resurser som särskilt avsatts för genomförandet av barnkonventionen, men vill ändå uttrycka sin oro över de skillnader som föreligger beträffande tillgängligheten till tjänsterna för barn, beroende på var de bor, både i fråga om vilka tjänster som erbjuds och verkställandet av dessa.

18. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten fortsätter med och utökar sin rapportering av specifik statistik uttryckt i siffror och i procent av statsbudgeten i fråga om genomförandet av barnkonventionen, så att en korrekt utvärdering kan göras av i vilken grad konventionsstaten uppfyller sitt åtagande enligt artikel 4 i konventionen. Konventionsstaten bör också utöka sina åtgärder för att säkerställa likvärdig tillgång och tillgänglighet till tjänsterna för alla barn, oavsett var de bor. I det hänseendet rekommenderar kommittén att konventionsstaten beaktar rekommendationerna som följde på den allmänna diskussionen om ”resurser till barnets rättigheter – staternas ansvar” 2007.

Statistik

19. Kommittén noterar de olika åtgärder som vidtagits, inklusive de statistiska rapporterna från Socialstyrelsen och sammanställningarna från Statistiska centralbyrån (SCB). Kommittén noterar också att den arbetsgrupp som tillsatts med uppdrag att utveckla indikatorer för att mäta och följa upp insatser inom barnpolitiken har föreslagit ett uppföljningssystem som utgår från de åtaganden som följer av barnkonventionen. Kommittén upprepar dock sin oro över bristen på statistik över det totala antalet barn med funktionshinder, antalet barn mellan 15 och 18 år som varit utsatta för övergrepp samt att det totala antalet barn utsatta för sexuellt utnyttjande inte kan preciseras.

20. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten förstärker sina insatser att etablera ett samordnat grepp mellan alla organ som samlar in statistiska uppgifter om barn, och förbättrar den systematiska insamlingen av uppdelade data som rör alla barns situation, i synnerhet barn med funktionshinder, barn mellan 15 och 18 år som varit utsatta för övergrepp och barn utsatta för sexuellt utnyttjande.

Utbildning i och spridning av konventionen

21. Kommittén välkomnar utgivandet av en svensk version av Handbok om barnkonventionen i januari 2008, vilken finansierades av regeringen, och etablerandet i mars 2007 av Barnrättsakademien vid Örebro universitet. Kommittén är dock oroad över att kännedomen om konventionen och dess två fakultativa protokoll fortfarande är låg hos barn och att inte alla yrkesgrupper som arbetar med och för barn får en adekvat utbildning i barnets rättigheter.

22. Kommittén uppmanar konventionsstaten att utöka sina åtgärder för att se till att alla barn är medvetna om konventionen och dess två fakultativa protokoll och kan använda sig av dessa dokument för att försvara sina intressen. Kommittén rekommenderar vidare att konventionsstaten erbjuder systematisk och fortlöpande utbildning i mänskliga rättigheter, inklusive barnets rättigheter, till alla personer som arbetar med och för barn (exempelvis domare, advokater, poliser, offentliganställda tjänstemän, personal på olika lokala myndigheter, lärare, socialarbetare, hälso- och sjukvårdspersonal och i synnerhet barnen själva).

Internationellt utvecklingssamarbete

23. Kommittén lovordar konventionsstaten för dess fortsatta engagemang inom utvecklingsbiståndet och internationellt utvecklingssamarbete, däribland arbetet med att verka för och försvara barnets rättigheter. I det hänseendet noterar kommittén med uppskattning att konventionsstaten avsätter mer än 0,7 procent av BNP till utvecklingsbistånd (FN:s uppsatta mål).

24. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten fortsätter med och utökar sina aktiviteter inom det internationella samarbetet, bland annat genom att utföra barnkonsekvensanalyser och att vid sitt bilaterala samarbete med andra konventionsstater ägna särskild uppmärksamhet åt barnkonventionen, de fakultativa protokollen och de sammanfattande slutsatser och rekommendationer som kommittén utfärdat i fråga om dessa länder. Kommittén uppmanar konventionsstaten att beakta rekommendationerna som antogs år 2007 efter den allmänna diskussionen om ”resurser till barnets rättigheter – staternas ansvar”.

2. Allmänna principer (artiklarna 2, 3, 6 och 12 i barnkonventionen)

Icke-diskriminering

25. Kommittén upprepar sin tidigare uttryckta oro över att principen om icke-diskriminering inte till fullo respekteras i praktiken, trots att konventionsstaten antagit lagstiftning som ska garantera detta, inklusive den nya lagen om förbud mot diskriminering, och särskilt bekymmersam är den faktiska diskriminering av och främlingsfientlighet och rasism gentemot barn från etniska minoriteter, flyktingbarn, asylsökande barn och barn som tillhör invandrarfamiljer.

26. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten kontrollerar och säkeställer att artikel 2 i barnkonventionen till fullo efterföljs och att man följer befintliga lagar som främjar principen om icke-diskriminering beträffande alla barn inom konventionsstatens behörighet.

Barnets bästa

27. Kommittén noterar de nya lagstiftande åtgärderna som främjar principen om barnets bästa, däribland utlänningslagen (SFS 2005:716) och ändringarna i föräldrabalkens bestämmelser om vårdnad, boende och umgänge. Kommittén är dock bekymrad över att principen om barnets bästa inte i tillräcklig omfattning följs i praktiken, exempelvis inom förvaltningar. Kommittén är också fortsatt bekymrad över att asylsökande och invandrande barns bästa inte i tillräcklig grad beaktas i handläggningen av asylärendena.

28. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten stärker sina åtgärder för att höja medvetenheten om innebörden i och den praktiska tillämpningen av principen om barnets bästa samt säkerställer att artikel 3 i barnkonventionen på tillbörligt sätt återspeglas i konventionsstatens lagstiftning och handläggning. Dessutom rekommenderar kommittén att konventionsstaten vidtar lämpliga och effektiva åtgärder för att säkerställa att principen om barnets bästa utgör grunden i handläggningen och i alla beslut, i synnerhet beträffande asylärenden som innefattar barn, bland annat genom att erbjuda regelbunden utbildning av personal hos Migrationsverket och hos de sociala myndigheterna.

Respekt för barnets åsikter

29. Kommittén välkomnar de åtgärder som vidtagits för att öka barnets rätt att höras, men anser att det är bekymmersamt att regionala skillnader och brister kvarstår vad beträffar barns aktiva deltagande inom skolor, institutioner och den sociala barn- och ungdomsvården. Kommittén är också fortfarande bekymrad över att vissa barn inte känner att de har något riktigt inflytande i frågor som rör deras tillvaro i samhället.

30. Mot bakgrund av artikel 12 i barnkonventionen, och med hänvisning till kommitténs rekommendationer som antogs vid den allmänna diskussionen om barns rätt att höras, som hölls den 15 september 2006, rekommenderar kommittén konventionsstaten:

- (a) att fortsätta att inom familjen, skolor, institutioner, domstolar och förvaltningar främja och underlätta, inklusive genom lagstiftning, respekt för barns åsikter och barns deltagande i frågor som påverkar dem, i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen,**
- (b) att säkerställa att vuxna som arbetar med barn har utbildats att verkligen erbjuda de barn som har förmåga att uttrycka sina åsikter lämpliga möjligheter att göra detta, och att tillbörlig vikt läggs vid barnens åsikter, samt**
- (c) att alla kommuner uppfyller kraven på barns aktiva deltagande och regelbundet ser över i vilken utsträckning barns åsikter vägs in och vilket inflytande de har på relevanta politiska beslut och planering.**

3. Medborgerliga och politiska rättigheter (artiklarna 7, 8, 13–17, 19 och 37(a) i konventionen)

Tillgång till information

31. Kommittén välkomnar antagandet av en ny lag som kriminaliserar vuxnas uppsåt att söka kontakt med barn på Internet under en falsk identitet (t.ex. vuxna som låtsas vara barn) vilken träder i kraft den 1 juli 2009 och den statliga kommittén Medierådets aktiviteter i samarbete med bland andra Myndigheten för skolutveckling, i syfte att bekämpa olagligt och skadligt innehåll på Internet.

32. Kommittén uppmanar konventionsstaten att fortsätta med att vidta alla nödvändiga åtgärder, inklusive lagstiftning där så är lämpligt, att erbjuda föräldrautbildning, utbildning i skolor och höja medvetenheten hos barn i syfte att skydda barn från information och material som kan skada barnets välbefinnande, i enlighet med artikel 17(e) i barnkonventionen.

Uppföljning av FN-studien om våld mot barn

33. Med hänvisning till FN:s generalsekreterares studie om våld mot barn ger kommittén följande rekommendationer till konventionsstaten:

- (a) Vidta alla nödvändiga åtgärder för att genomföra rekommendationerna från FN-studien om våld mot barn (A/61/299) med hänsyn tagen till rapporten och rekommendationerna från den regionala konsultationen för Europa och Centralasien (vid konferensen som hölls i Ljubljana den 5–7 juni 2005). Kommittén rekommenderar i synnerhet att konventionsstaten särskilt uppmärksammar följande rekommendationer:**
- (i) att prioritera förebyggande åtgärder;**
  - (ii) att verka för icke-våldsvärderingar och öka människors medvetenhet**
  - (iii) att erbjuda hjälp till rehabilitering och återintegrering i samhället**
  - (iv) att säkerställa barns deltagande, och**
  - (v) att skapa tillgängliga och barnanpassade tjänster och metoder för rapportering av våld mot barn.**
- (b) Använda rekommendationerna från studien som ett åtgärds paket tillsammans med de olika samhällsfunktionerna och, i synnerhet, i samverkan med barn för att säkerställa att alla barn skyddas från alla former av fysiskt, sexuellt och psykologiskt våld samt för att komma en bra bit på väg med konkreta och tidsbestämda åtgärder som behövs för att förhindra och ingripa mot sådant våld och sådana övergrepp.**
- (c) Samarbeta med och stödja Förenta nationernas generalsekreterares särskilda representant för barn och väpnade konflikter.**
- (d) Redovisa information om konventionsstatens genomförande av rekommendationerna från studien i nästa periodiska rapport.**

4. Familjemiljö och alternativ vård

(artiklarna 5, 18 (paragraferna 1–2), 9–11, 19–21, 25, 27 (paragraf 4) och 39 i barnkonventionen)

Familjemiljö

34. Kommittén är bekymrad över det stora antal barn som har flyttats från sina familjer och bor i familjehem eller andra institutioner. Kommittén är också oroad över det antal barn som rymmer hemifrån eller tvingas lämna sitt hem.

35. Kommittén rekommenderar konventionsstaten:

- (a) att vidta åtgärder som angriper orsakerna till det stora antalet barn som flyttas från sina familjer och också de barn som rymmer hemifrån eller tvingas lämna sitt hem, för att säkerställa att barnen som rymmer eller tvingas iväg hemifrån har tillgång till hjälp och får den rådgivning och det stöd de behöver,**

- (b) att ytterligare utveckla och genomföra handlingsprogram och metoder som förebygger placering av barn på institutioner, bland annat genom att erbjuda stöd och handledning till de mest utsatta familjerna, utveckla, bekosta och tillhandahålla föräldrautbildning för föräldrar i utsatta familjer och genomföra åtgärder som höjer deras medvetenhet, samt**
- (c) att prioritera åtgärder för att skydda den naturliga familjemiljön och säkerställa att omhändertagande och placering i familjehem eller på institution endast kommer i fråga när detta är för barnets bästa.**

Barn som berövats sin familjemiljö

36. Kommittén uttrycker sin oro över den bristande tillsynen och kontrollen av institutioner och familjehem för alternativ vård och boende utanför det egna hemmet, samt över bristen på effektiva kanaler för barn som saknar föräldraomsorg att framföra klagomål, däribland barn placerade på institution eller i familjehem.

37. Kommittén rekommenderar konventionsstaten:

- (a) att säkerställa adekvat tillsyn och kontroll över situationen för de barn som placerats i familjehem eller på institutioner, inklusive privata alternativa vårdalternativ eller hem för vård och boende,**
- (b) att vidta nödvändiga åtgärder för att tillhandahålla effektiva, väl förankrade, oberoende och opartiska kanaler för klagomål från barn som saknar föräldraomsorg, samt**
- (c) att erbjuda adekvat uppföljning och stöd och hjälp till återintegrering för barn efter det att vården har upphört.**

Övergrepp och vanvård

38. Kommittén noterar konventionsstatens insatser för att öka medvetenheten och minska risken för övergrepp och vanvård av barn, bland annat den hjälplinje för barn som upprättats, men är ändå fortsatt oroad över den höga förekomsten av övergrepp och vanvård av barn och andra former av våld i hemmet. Kommittén ser också med oro på att barn som utsätts för våld inom familjen inte alltid får tillräcklig vård och hjälp.

39. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten fortsätter med och stärker sina insatser för att erbjuda adekvat hjälp till barn som är utsatta för övergrepp, genom bland annat:

- (a) tidig upptäckt och behandling i fall som inbegriper övergrepp på barn,**
- (b) särskild föräldrautbildning riktad till familjer där risk för övergrepp på barnen föreligger,**
- (c) tillgång till rådgivning och hjälp med rehabilitering och återintegrering för alla våldsoffer,**
- (d) adekvat skydd för barn som utsätts för övergrepp i det egna hemmet,**
- (e) stöd till hjälplinjen för barn så att den kan upprätthålla dygnetruntservice för barn som behöver ringa dit, samt**

- (f) insatser för att öka medvetenheten hos allmänheten och utbildningskampanjer om de negativa konsekvenserna av vanvård och misshandel, samt förebyggande åtgärder, exempelvis program för familjeutveckling och utbildning i positiva, icke-våldsmetoder för uppfostran.**

**5. Grundläggande hälsa och välfärd
(artiklarna 6, 18 (paragraf 3), 23, 24, 26 och 27 (paragraferna 1–3) i barnkonventionen)**

Barn med funktionshinder

40. Kommittén välkomnar konventionsstatens ratificering av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och det fakultativa protokollet, men noterar samtidigt med oro att barn med funktionshinder är begränsade i sitt deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter. Kommittén ser en ökning av antalet individuella planer för barn med funktionshinder men är bekymrad över att dessa barn, enligt konventionsstatens rapport, är osynliggjorda och att samhället tenderar att fokusera på funktionshindret i sig i stället för på barnet. Kommittén beklagar att konventionsstaten inte har genomfört rekommendationerna om insamling av statistik om barn med funktionshinder sorterad efter typ av funktionshinder.

41. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten, i enlighet med artikel 23 i konventionen och med hänsyn tagen till kommitténs Allmänna kommentar nr 9 (CRC/C/GC/9) liksom konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, fortsätter att stärka sina åtgärder för att skydda och främja rättigheterna för barn med funktionshinder, bland annat genom:

- (a) att utveckla och genomföra en övergripande politik som skyddar barn med funktionshinder och säkerställer deras lika tillgång till social, utbildningsmässig och annan service,**
- (b) att säkerställa att lika tillgång till samhällets tjänster ges till barn med funktionshinder, med hänsyn tagen till standardreglerna för lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning (FN:s generalförsamlings resolution 48/96),**
- (c) att vidta nödvändiga åtgärder för att samla in korrekt och uppdelad statistik om barn med funktionshinder, samt**
- (d) att erbjuda lika utbildningsmöjligheter för barn med funktionshinder, bland annat genom att ge nödvändigt stöd och säkerställa att det finns lärare som är utbildade för att undervisa barn med funktionshinder inom ramen för den ordinarie skolan.**

Hälsa och hälsovård

42. Kommittén noterar att komplementär och alternativ medicin (CAM) är ett erkänt medicinskt område både inom Europa och globalt. Av den anledningen är kommittén bekymrad över att konventionsstaten förbjuder användningen av CAM för undersökning, behandling och vård av barn under åtta år samt för gravida kvinnor och kvinnor under förlossningen, och den känner oro för att ett sådant förbud åsidosätter rättigheten hos alla individer i konventionsstaten, inklusive barn, att välja behandlingsmetod, samt att det kan beröva dem deras rätt till högsta möjliga hälsostandard.

43. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten överväger att se över och förändra den nuvarande lagstiftningen så att alla barn, oavsett ålder, garanteras tillgång till undersökning, behandling och vård med komplementär och alternativ medicin, och kan utnyttja sin rätt till högsta möjliga hälsostandard.

Ungdomars hälsa

44. Kommittén noterar de insatser som gjorts, inklusive inrättandet av en virtuell ungdomsklinik, men den är fortsatt oroad över den höga förekomsten av ätstörningar hos ungdomar, särskilt bulimi och anorexi hos flickor. Kommittén är dessutom oroad över det växande problemet med övervikt och fetma bland svenska barn som ett resultat av låg fysisk aktivitet i kombination med en undermålig diet och att upplevd stress, enligt aktuella studier, fortfarande är ett problem bland ungdomar.

45. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten ägnar stor uppmärksamhet åt barn- och ungdomshälsa, med hänsyn tagen till kommitténs Allmänna kommentar nr 4 om ungdomshälsa och -utveckling i samband med barnkonventionen. Kommittén rekommenderar i synnerhet att konventionsstaten stärker sina åtgärder för:

- (a) att angripa problemen med ätstörningar, exempelvis bulimi och anorexi,**
- (b) att angripa problemen med övervikt och fetma och verka för en hälsosam livsstil bland ungdomar, däribland ökad fysisk aktivitet,**
- (c) att minska stressnivån hos ungdomar och hjälpa dem att hantera effekterna av stress,**
- (d) att säkerställa att metoderna för rådgivning är könsanpassad och ges en bred och integrerad inriktning.**

46. Kommittén uttrycker sin oro över såväl spridningen av sexuellt överförda infektioner som det ökade antalet oönskade graviditeter och aborter hos tonåringar (flickor 15–19 år).

47. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten utökar sina åtgärder för att analysera och bekämpa spridningen av sexuellt överförda infektioner och att stärka utbildningen för ungdomar om sexuell och reproduktiv hälsa, både i och utanför skolan, med målet att minska förekomsten av oönskade tonårsgraviditeter och -aborter, och erbjuda gravida tonårsflickor den hjälp de behöver och tillgång till hälsovård och utbildning. I det hänseendet noterar kommittén med intresse den kartläggning Socialstyrelsen gör om aborter och tidiga graviditeter och ber konventionsstaten att informera om resultatet av kartläggningen i nästa periodiska rapport.

Missbruk av alkohol och narkotika

48. Kommittén noterar att ett antal insatser inriktas på alkohol- och narkotikaförebyggande verksamhet, men är ändå bekymrad över att behandlingsmöjligheterna för narkotikaanvändare under 18 år är begränsade. Kommittén är också bekymrad över att det inte finns någon statistik över antalet personer under 18 år som använder tyngre narkotika och över hur många av dem som injicerar narkotika. Vidare är kommittén oroad över det stora antalet barn som blir lidande på grund av föräldrarnas narkotikamissbruk.

49. Kommittén rekommenderar konventionsstaten:

- (a) att stärka insatserna för att erbjuda barn och föräldrar korrekt och objektiv information om de skadliga konsekvenserna av missbruk av alkohol, narkotika och andra ämnen,**
- (b) att säkerställa att alla barn drabbade av missbruk får nödvändigt och beprövat stöd, hjälp till rehabilitering och återintegrering, inklusive narkotikaanvändare under 18 år och barn som drabbats på grund av föräldrarnas missbruk, i syfte att på bästa sätt minska de skadliga effekterna av detta missbruk, samt**
- (c) att genomföra studier och samla in statistik i syfte att fastställa förekomsten av dessa företeelser.**

Psykisk hälsovård

50. Kommittén välkomnar de åtgärder som vidtagits för att förstärka den psykiska hälsovården, bland annat de investeringar som gjorts med särskild inriktning på barn- och ungdomspsykiatri och åtgärder för att förbättra tillgängligheten till sådan psykiatri samt att konventionsstaten har uppdragit åt Statistiska centralbyrån (SCB) att genomföra en landsomfattande kartläggning av barns och ungdomars psykiska hälsa. Kommittén är däremot oroad över de problem som fortfarande kvarstår, såsom en betydande väntetid för barn med psykiska hälsoproblem och psykisk sjukdom innan de kan få nödvändig behandling och vård, hög frekvens självmord och självmordsförsök bland tonåringar, i synnerhet flickor samt fortsatta klyftor och bristande samordning mellan tjänster inom olika sektorer (hälsovård, utbildning, socialvård).

51. Kommittén rekommenderar konventionsstaten att förstärka den psykiska hälsovården, både vad gäller förebyggande och ingripande program, för att säkerställa att alla barn som behöver det får adekvat behandling och vård utan onödig fördröjning. Dessutom bör konventionsstaten säkerställa ett bättre samarbete mellan relaterade tjänstesektorer, såsom skolor, socialvård, rättssystem för ungdomsbrottslingar, behandlingscenter för alkohol- och narkotikamissbrukare etc. Kommittén uppmanar konventionsstaten att förstärka hälsovårdsresurserna för människor med självmordsbenägenhet och att vidta åtgärder för att förebygga självmord inom riskutsatta grupper.

Levnadsstandard

52. Kommittén noterar den totala minskningen på senare år av antalet barn som lever i fattigdom, men uttrycker också sin oro över de stora skillnader i nivåer på barnfattigdom inom och mellan kommuner och stadsdelar. Kommittén noterar också med oro den mycket höga andelen invandrabarn som bor i hushåll med en ständigt låg inkomst och den fortsatta försämringen av den ekonomiska situationen för barn med icke-svensk bakgrund och barn som lever i hushåll med ensamföräldrar. Kommittén är också oroad över att finanskrisen kan ha en allvarlig inverkan på situationen för sådana sårbara grupper.

53. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att inga barn lever under existensminimum. Kommittén rekommenderar också att konventionsstaten vidtar lämpliga åtgärder, däribland speciella stödåtgärder, för att säkerställa att barn, i synnerhet barn från socialt missgynnade familjer, inklusive hushåll med ensamföräldrar och barn av icke-svenskt ursprung, inte lever i fattigdom, oavsett var de är bosatta. Konventionsstaten bör överväga att upprätta en handlingsplan för bekämpning av barnfattigdom i tider av ekonomisk kris.

6. Utbildning, fritid och kulturverksamhet (artiklarna 28, 29 och 31 i barnkonventionen)

Utbildning, inklusive yrkesutbildning och handledning

54. Kommittén uppskattar de många insatser som konventionsstaten gör inom utbildningssfären för att uppfylla de mål som är angivna i barnkonventionen, men förblir ändå oroad över att barn som saknar uppehållstillstånd, i synnerhet ”gömda barn” och papperslösa barn, inte har tillgång till utbildning. Kommittén noterar dock uttalandet av konventionsstaten i svaret på listan över frågeställningar att regeringen planerar att tillsätta en extrautredning som ska föreslå hur rätten till utbildning kan utökas ytterligare. Kommittén är också bekymrad över bristen på systematisk och kontinuerlig utbildning om barnkonventionen i skolorna.

55. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten fortsätter sitt arbete för att garantera att alla barn kan tillförsäkras rätten till utbildning, inklusive barn utan uppehållstillstånd, såsom ”gömda barn” och papperslösa barn. Kommittén rekommenderar dessutom att konventionsstaten lägger in barnkonventionen och andra relevanta fördrag om mänskliga rättigheter i läroplanen i och med den nya skollagen och utökar sådan utbildning inom både grundskola och gymnasium.

56. Kommittén uppskattar att Statens skolverk informerar elever i grundskola och gymnasium om arbetsmarknaden och förutsättningarna att få ett arbete inom olika yrken och samhällssektorer. Kommittén är dock bekymrad över det stora antalet ungdomar som förblir arbetslösa efter att de har gått ut skolan och som skulle behöva mer riktad hjälp vid övergången från skola till arbetsliv.

57. Kommittén rekommenderar konventionsstaten att utöka och förstärka åtgärderna för att stödja ungdomar i att skaffa sig den yrkeskompetens och de kvalifikationer som krävs för att hitta ett yrke. Skolor och institutioner som utbildar och ytterligare kvalificerar ungdomar med svårigheter att komma in på arbetsmarknaden bör få adekvata finansiella och personella resurser för att effektivt kunna hjälpa sådana ungdomar i övergången mellan skola och arbetsliv.

Mobbning

58. Kommittén välkomnar de många åtgärder som vidtagits för att bekämpa mobbning i skolan, i synnerhet de relevanta bestämmelser som införts i och med lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67), kampanjen mot mobbning under Statens skolverks ansvar, och de initiativ som tagits av Barn- och elevombudet (BEO). Kommittén är dock fortfarande bekymrad över företeelsens fortsatta existens i skolorna, i synnerhet att den riktas mot barn med funktionshinder och barn av utländskt ursprung.

59. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten förstärker åtgärderna för att bekämpa mobbning och ägnar särskild uppmärksamhet åt barn med funktionshinder och barn av utländskt ursprung, samt att man ser till att barnen själva blir delaktiga i de kampanjer som syftar till att minska mobbningen. Sådana åtgärder bör också fokusera på nya former av mobbning och trakasserier utanför klassrum och skolgårdar, inklusive via mobiltelefon och virtuella mötesplatser.

7. Särskilda skyddsåtgärder (artiklarna 22, 30, 38, 39, 40, 37 (b)–(d), 32–36 i barnkonventionen)

Asylsökande barn och flyktingbarn

60. Kommittén välkomnar den nya lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande (SFS 2008:344) som ger asylsökande och f.d. asylsökande eller ”gömda barn” rätt till hälso- och sjukvård på samma villkor som barn som lagligen vistas i landet. Kommittén är dock bekymrad över att papperslösa barn enbart har rätt till akut sjukvård utan subventioner.

61. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten garanterar alla barn, inklusive papperslösa barn, rätt till hälso- och sjukvård på samma villkor som barn som lagligen vistas i landet.

62. Kommittén välkomnar överförandet av ansvaret för ensamkommande barns mottagande och boende från Migrationsverket till kommunerna. Inte desto mindre är kommittén fortsatt bekymrad över det stora antalet ensamkommande barn som försvinner från flyktingmottagningarnas boendeenheter i konventionsstaten. Den anser det vara särskilt oroande att dessa barn är sårbara för utnyttjande och exploatering. Även om kommittén noterar konventionsstatens agerande i frågan är den fortsatt bekymrad över att konventionsstaten inte har infört lagstiftning om att utse en tillfällig vårdnadshavare (eller ”god man”) för varje ensamkommande barn inom 24 timmar efter det att barnet anlät till Sverige, med uppgift att informera barnet om såväl dess rättigheter som hur prövningen av ärendet går till.

63. Kommittén uppmanar konventionsstaten att stärka sina åtgärder för att säkerställa att adekvat stöd och tillsyn ges till barn som bor på flyktingmottagningar, liksom adekvat psykologisk och psykiatrisk vård för traumatiserade asylsökande barn. Kommittén uppmanar konventionsstaten att vidta nödvändiga lagstadgade åtgärder för säkerställa att en tillfällig vårdnadshavare (eller ”god man”) utses för varje ensamkommande barn inom 24 timmar efter det att barnet anlät till Sverige, med uppgift att informera barnet om såväl dess rättigheter som hur prövningen av ärendet går till. Kommittén rekommenderar också att ännu större ansträngningar görs för att säkerställa lämplighet och adekvata kvalifikationer hos sådana vårdnadshavare. Kommittén vill rikta konventionsstatens uppmärksamhet mot sin Allmänna kommentar nr 6 (2005) om behandling av ensamkommande och separerade barn utanför deras ursprungsland.

Familjeåterförening

64. Kommittén noterar med oro att konventionsstaten överväger att från den 1 januari 2010 införa försörjningskrav som villkor vid anhöriginvandring för utländska medborgare och statslösa personer

65. Kommittén upprepar sin rekommendation att konventionsstaten fortsätter att förbättra sina åtgärder för att säkerställa att flyktingars ansökningar om familjeåterförening behandlas på ett positivt, rättvist, humant och effektivt sätt och att behandlingen inte riskerar att bryta mot barns rättigheter enligt barnkonventionen.

Sexuellt utnyttjande, människohandel

66. Kommittén välkomnar de åtgärder som vidtagits av konventionsstaten för att bekämpa människohandel och erbjuda hjälp till offren för människohandel, som exempelvis uppdateringen av den nationella handlingsplanen mot sexuell exploatering av barn och antagandet av en nationell handlingsplan mot prostitution och handel med människor för sexuella ändamål,

liksom Brottsförebyggande rådets (Brå:s) införande 2007 av nya brottskoder för sexualbrott enligt 6 kap. brottsbalken. Kommittén välkomnar också konventionsstatens nyligen inlämnade första rapport till det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi. Kommittén är dock oroad över den utbredda förekomsten av människohandel med barn för ändamål som bland annat sexuell och ekonomisk exploatering, liksom den begränsade mängd statistik som finns om utbredning och mönster hos den sexuella exploateringen, prostitutionen och människohandeln.

67. Kommittén rekommenderar konventionsstaten:

- (a) att fullt ut genomföra de nationella handlingsplanerna mot sexuell exploatering av barn och mot prostitution och handel med människor för sexuella ändamål, i syfte att skydda barn mot att bli offer för människohandel,**
- (b) att utöka åtgärderna för att övervaka och förutse nya och framväxande risksituationer för sexuell exploatering av barn,**
- (c) att stärka åtgärderna för att skydda barn som är offer för sexuell exploatering, inklusive människohandel och prostitution, och ställa förövare av sexuellt utnyttjande och exploatering inför rätta, samt presentera statistik om utbredningen och mönstren för sådana brott i nästa periodiska rapport,**
- (d) att utbilda poliser, domare och åklagare i hur de ska ta emot, kontrollera och utreda anmälningar på ett mot barnen respektfullt sätt med iakttagande av tystnadsplikt,**
- (e) att genomföra lämpliga åtgärder och handlingsprogram för att förebygga, rehabilitering och social återintegrering av barn som blivit brottsoffer, i enlighet med den rapport som antogs vid den första, andra och tredje världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn som hölls 1996, 2001 respektive 2008,**
- (f) att säkerställa att barn som blivit offer för människohandel erbjuds dels utbildning, dels psykologisk hjälp och rådgivning, samt**
- (g) att förhandla fram bilaterala och multilaterala avtal med de länder som är berörda, inklusive grannländer, för att förebygga försäljning av, handel med och bortförande av barn, samt utveckla gemensamma handlingsplaner mellan de olika länder som är inblandade.**

68. Kommittén är bekymrad över den brist på uppgifter om antalet svenska medborgare som är inblandade i sexuell exploatering av barn utomlands, liksom vilka typer av brott det rör sig om. Kommittén anser också att det är bekymmersamt med den begränsade information som ges om undersökningar, åtal och bestraffning av förbrytarna. Vidare noterar kommittén med oro att inga åtgärder har rapporterats för att förbjuda utfärdande av nytt pass till personer som frigivits mot borgen.

69. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten utökar sina insatser för att förebygga och bekämpa den oroande företeelse som barnsexturism utgör, bland annat genom:

- (a) att konsekvent åtala dem som begått dessa brott utomlands när de återvänder till Sverige,**
- (b) att införa en metod för att på ett systematiskt sätt samla in uppgifter och information som har att göra med sexturism, inklusive utredningar, åtal och utdömda straff,**

- (c) att öka medvetenheten för att påverka attityder, som exempelvis föreställningen att det är acceptabelt att förgripa sig på och exploatera barn som lever i fattigdom i andra länder,
- (d) att stärka samarbetet med enskilda organisationer och turistindustrin så att de blir bättre på att uppfylla de riktlinjer som ställts upp av Världsturistorganisationen om skydd av barn från sexuell exploatering inom turismen, samt
- (e) att överväga att se över och ändra lagstiftningen för att ta bort alla kvarstående krav på dubbel straffbarhet för att i Sverige kunna döma för sexualbrott mot barn och relaterade brott begångna utomlands.

Ungdomars rättsskydd

70. Kommittén välkomnar de olika insatser som konventionsstaten gjort inom området ungdomars rättsskydd, men uttrycker sin oro över att det i den nuvarande lagstiftningen – paragraf 15c i Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (SFS 1990:52) och paragraf 17 i Lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård (SFS 1998:603) – är möjligt att isolera barn i de slutna ungdomsvårdshemmen om de uppträder våldsamt eller är så påverkade av berusningsmedel att de äventyrar den allmänna ordningen. Kommittén uttrycker dessutom sin oro över rapporter om att denna behandling även används som bestraffning. Det är kommitténs åsikt att inlåsning i avskildhet inte ska användas såvida det inte bedöms som absolut nödvändigt och att isoleringsperioden inte får över överstiga 24 timmar.

71. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten med beaktande av den Allmänna kommentaren nr 10 om rättigheter för unga lagöverträdare (CRC/C/GC/10) och FN:s Riktlinjer om rättsskipning i ärenden som rör barn som blivit offer för eller vittnen till brott (Ekonomiska och sociala rådets resolution 2005/20):

- (a) Ser över, med hög prioritet, den nuvarande tillämpningen av isolering, inklusive inför förändringar i den nuvarande lagstiftningen där så är lämpligt,
- (b) Begränsar tillämpningen av denna åtgärd till mycket sällsynta undantagsfall, minskar tidsperioden som är tillåten för den och strävar efter att så småningom ta bort den, samt
- (c) Säkerställer att alla barn som har blivit omhändertagna ges adekvat rättslig representation.

Skydd av vittnen och brottsoffer

72. Kommittén rekommenderar också att konventionsstaten säkerställer, genom adekvata lagbestämmelser och föreskrifter, att alla barn som är brottsoffer eller vittnen till brott, exempelvis barn som är offer för utnyttjande, våld i hemmet, sexuell och ekonomisk exploatering, bortförande eller människohandel, eller vittne till sådant brott, ges det skydd som konventionen kräver och att konventionsstaten till fullo beaktar FN:s Riktlinjer om rättsskipning i ärenden som rör barn som blivit offer för eller vittnen till brott (bilaga till Ekonomiska och sociala rådets resolution 2005/20 från den 22 juli 2005).

8. Ratificering av internationella dokument om mänskliga rättigheter

73. Kommittén vill uppmantra konventionsstaten att överväga en ratificering av de internationella dokument om mänskliga rättigheter som den ännu inte antagit, nämligen Internationella konventionen om skydd av rättigheterna för alla migrerande arbetstagare och medlemmar av deras familjer, Internationella konventionen om skydd för alla personer mot påtvingat försvinnande, och det fakultativa protokollet till Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

9. Uppföljning och spridning

74. Kommittén rekommenderar konventionsstaten att med alla tillgängliga medel verka för ett fullt genomförande av föreliggande rekommendationer, bland annat genom att överlämna dem till riksdagens ledamöter, till relevanta departement och till kommuner och landsting för övervägande och fortsatta åtgärder.

75. Kommittén rekommenderar vidare att den fjärde periodiska rapporten samt konventionsstatens skriftliga svar och de relaterade rekommendationerna (de sammanfattande slutsatserna) görs tillgängliga för allmänheten, enskilda organisationer, ungdomsgrupper och barn, i syfte att skapa debatt och medvetenhet om konventionen, dess genomförande och uppföljning.

10. Nästa rapport

76. Kommittén uppmanar konventionsstaten att avge sin femte periodiska rapport, vilken inte bör överstiga 120 sidor (se CRC/C/118), den 1 september 2011.

77. Kommittén uppmanar dessutom konventionsstaten att inlämna ett uppdaterat kärndokument i enlighet med specifikationerna för det gemensamma kärndokumentet i ”Samordnade riktlinjer om rapportering enligt de internationella överenskommelserna om mänskliga rättigheter, med riktlinjer för ett gemensamt kärndokument och dokument som är inriktade på de specifika överenskommelserna”, vilka antogs vid konventionskommittéernas femte möte i juni 2006 och återfinns i dokumentet HRI/GEN/2/Rev.5.
